

Pater De Kruyf en de pauselijke zouaven van Nederland

<https://hdl.handle.net/1874/236724>

137 / 73^A

Mm 13740

PATER DE KRUYF

EN DE

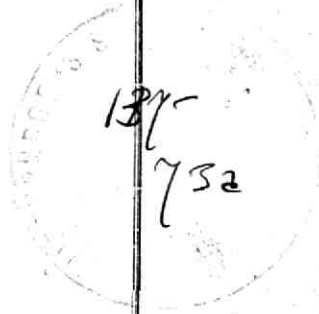
PAUSELIJKE ZOUAVEN

VAN

N E D E R L A N D

DOOR

den Eerw. Heer H. ROVERS, Ord. Cist.

OUDENBOSCH
J. F. X. DITVOORST
1878.

Ex dono auctoris

17 Sept. 1880.

PATER DE KRUYF

Vol 137
73A

EN DE

PAUSELIJKE ZOUAVEN

VAN

N E D E R L A N D

DOOR

den Eerw. Heer H. ROVERS, Ord. Cist.

OUDENBOSCH
J. F. X. DITVOORST
1878.

Aan de Pauselijke Zouaven van Nederland.

Edele kruisridders der negentiende eeuw, moedige kampvechters voor godsdienst en beschaving, helden van Albano en Mentana, de vader der Pauselijke Zouaven van Nederland, de Zeer Eerwaarde Pater DE KRUYF is niet meer! — Na een leven vol verdiensten aan den Christus en zijne kerk gewijd, na een langdurig en pijnlijk lijden, met gelatenheid en liefde verdragen, heeft hij het tijdelijke met het eeuwige verwisseld. —

Kinderen van zoo innig geliefden Vader, gij hebt hem in zijn leven gevolgd tot in den dood. gij wilt, gij kunt hem ook na zijn overlijden niet vergeten!

Als eene, hoewel ontoereikende hulde 'aan zijne groote verdiensten gebracht, als een liefdebewijs der vriendschap verschuldigd, ook tot aandenken uwer onsterfelijke daden, worden u deze bladzijden opgedragen.

De verhevenheid der stof, — ik beken het, — overtreft ver mijne krachten; maar indien gij met denzelfden geest van dankbaarheid en liefde leest, die mij bezield heeft, zult gij al het gebrekkige gaarne vergeven.

OUDENBOSCH, 5 Februari 1874.

Feest van de H. AGATHA.

Op! want de Heer heeft de legerplaats van Madian
in onze handen geleverd.

Boek der Rechters, VII, 15.

Den 14. Januari 1874 overleed te Amsterdam, in de pastorie van den H. Augustinus op het Rusland, de Zeereerw. pater CORNELIUS BENEDICTUS DE KRUYF, priester der Orde van den H. Augustinus, vader der pauselijke zouaven van Nederland. Deze verdienstelijke man, wiens naam niet genoeg gekend, wiens daden in zijn leven niet hoog genoeg geschat zijn geweest, is geboren te Soest (Utrecht), den 28. November 1813. Na den 5. September 1841 het kleeid in de Orde der Eerw. paters Augustijnen te Gent ontvangen te hebben, deed hij aldaar een jaar later, den 6. September 1842, zijne plechtige geloften, en werd den 9. Juli 1843 door Zijne Doorl. Hoogw. Mgr. C. L. baron van Wijckerslooth, bisschop van Curium i. p. i. priester gewijd. Van het jaar 1851 af was hij assistent in de parochiekerk van den H. Augustinus te Amsterdam, en daar door zijn ijver, en vooral door zijne liefde tot de armen, algemeen geacht en bemind.

Tot hiertoe evenwel hebben wij niets opmerkenswaardigs over hem aan te teekenen: hij was een eenvoudig kloosterling, een ootmoedig priester, „die zich noch door talenten, noch door bekwaamheden, noch door kennis onderscheidde:” en nochtans, „hij heeft in den strijd van de wereld en den satan tegen de Kerk dingen verricht, waarvoor de krachten der begaafdsten tekort zouden zijn geschoten” (1). Hij is de roem van Nederland, — het sieraad zijner Orde, — de eer der christenheid, — de redder van Rome en van onzen H. Vader Pius IX. — Veel gezegd, doch niet te veel. Men leze en oordeele.

---

(1) De Tijd, 17 Jan. 1874.

Men kan de namen van Paus Urbanus II, Godfried van Bouillon, Tancredo en zooveel anderen niet noemen, zonder ook dien van Peter den kluzenaar uit te spreken. God wil het! dreunde de kreet van honderd duizenden van het eene uiteinde van Europa tot het andere en op het machtig woord van den nederigen kluzenaar, ontrukten zij het Heilig Graf aan de schendende handen der Muzelmannen. Men roeme Paus Eugenius III, koning Lodewijk VII van Frankrijk en keizer Koenraad III van Duitschland niet, zonder den verdienden lof aan den H. Bernardus te geven. Kan men de vastberadenheid van Paus Innocentius III, de dapperheid van graaf Simon de Montfort tegen de Albigenzen vermelden, zonder ook van den H. Dominicus te gewagen? Men prijze den ijver van Paus Calixtus III, verheffe den leeuwenmoed van Hunniades, maar men vergete daarbij niet den H. Joannes Capistranus, met het kruis in de hand, op de muren van Belgrado de christenen ontvlammende, om de Turken terug te dringen. En wanneer de geschiedenis de namen van Pius IX, generaal Kanzler, baron de Charette en zooveel moedige kruisridders der XIXe eeuw noemt, weigere zij niet meer, in één adem den naam van pater DE KRUYF, den vader der pauselijke zouaven van Nederland er bij te voegen. Wel is waar, hij bezat het vuur niet van Peter den Kluzenaar, hij muntte niet uit door eene wegsleepende welsprekendheid en de macht over de elementen gelijk de HH. Bernardus, Dominicus, Joannes Capistranus; maar des te meer treedt de leiding der Voorzienigheid op den voorgrond, die „het zwakke der wereld heeft nitgekozen, om het sterke te beschamen:” (1) waardoor de eenvoudige priester, schoon dan ook op kleiner schaal, met niet minder gunstig gevolg, voor Christus' Kerk gewerkt heeft.

Zijn eerste reis naar Rome ondernam pater DE KRUYF in September 1864. Destijds was het bij hem nog niet in de gedachte opgekomen, iets voor de verdediging van den H. Stoel te ondernemen. Op de stoomboot Le Quirinal, die hem van Marseille naar Civitavecchia overbracht, trof hij eenige Hollandsche jongens aan, op wier fier en vastberaden gelaat men reeds kon lezen, dat zij de wapenen voor den H. Vader gingen aangorden; onder anderen den zoonaf PETRUS DE WILT, geboren in St. Maartenspolder, parochie Oudenbosch. Dezen vond hij

(1) 1 Cor. I, 27.

al voor het krieken van den dag op het dek, een weinig van zijne makkers verwijderd, met den rozenkrans in de hand. Dezelfde stoomboot had aan boord den beroemden kardinaal de Bonechosc, die de Hollandsche taal genoegzaam machtig was, om zich met pater DE KRUYF en onze landgenooten te onderhouden. Te zamen spraken zij over de edelmoedigheid der zouaven; maar vooral hielden zij zich bezig met de meer dan gewone deugd van PETRUS DE WILT (1). Te Rome aangekomen, vertoonden onze zouaven zich niet in de straten, of hun mannelijk voorkomen, hun flinke houding trokken aller oogen tot zich. Overal was het: che belli giovani! wat knapje jongens! questi son' bravi! dat zijn dapperen! jammer maar, dat er niet meer Hollandsche zouaven te krijgen zijn! Deze woorden en andere gesprekken waren eene vonk op het hart van pater DE KRUYF. Hij stelde zich in verbinding met den Zeereerw. pater Wilde S. J. die, van dien tijd af, steeds zijn trouwe raadsman en voorzichtige medehelper geweest is, en hij besloot zijne krachten aan de rechtvaardigste en heiligste zaak te wijden.

Te Amsterdam teruggekeerd, sloeg hij aanstonds de handen aan het werk; en terwijl andere verdienstelijke mannen de zaak der zouaven in Gelderland, de Meijerij en Limburg op zich namen, behield hij voor zich het leeuwenandeel in de overige provinciën des rijks. Van alle kanten spoorde hij bereidwillige jongelingen op, en sprak hun een hart in het lijf, dat niemand zoo iets van hem zou verwacht hebben. Wekelijks schreef hij brieven naar Rome en aan verschillende pastoors van Nederland, en verschafte geld aan hen die het niet hadden, om de reis te kunnen ondernemen: schoon hij zelf op zijne beurt dat geld eerst van anderen moest ontvangen, om het aan zijne zouaven te kunnen uitdeelen.

Meer dan eens gebeurde het, dat hij in geldelijke verlegenheid kwam, maar telkens werd hij door eene wonderbare beschikking der Voozienigheid gered. Op zekeren dag was hij te Amsterdam door een groot getal zouaven omringd: allen wilden en zouden de reis naar Rome aanvaarden; maar aan allen was het niet gegeven, op staanden voet te kunnen geholpen worden. Pater DE KRUYF had zijne schatkist uitgeput, het grootste gedeelte stond dan ook reisvaardig; een viertal slechts moest tot eene betere gelegenheid geduld hebben. „Ach, pater!” klaagden zij, „help ons.” „Maar, mijne kinderen,” zuchtte de pater, „ik kan op het oogenblik niet, komt na acht dagen terug, gij zult de eersten aan de

---

(1) PETRUS DE WILT, een Nederlandsche zouaaf. Bij A. van der Hoeve, Amsterdam.

beurt zijn." Met tranen in de oogen stonden zij rondom hem. Daar wordt aan de bel getrokken, een oogenblik later aan de deur geklopt. „Binnen!" „De complimenten," zegt de bode, na een eerbiedige hoofdbuiging, „van Mevrouw....." De brief wordt geopend, een bankbiljet.... Hourrah! en allen zijn gered. Dergelijke voorvallen hebben meer dan eens plaats gehad, waardoor het den Eerwaarden pater mogelijk werd, zijne groote onderneming onafgebroken voort te zetten. En wanneer hij dan afgemat van vermoeienis, raad en rust behoefde, snelde hij naar Oudenbosch, om daar eenige uren of dagen in den kring van een viertal trouwe vrienden door te brengen. Daar was de goede pater thuis, en nooit verliet hij zijn geliefkoosd Oudenbosch, zonder nieuwen moed geschept te hebben voor zijne veel omvattende werkzaamheden.

Bewonderenswaardig was de geestdrift der Nederlandsche zouaven. „Jongen, was pater DE KRUYF gewoon te vragen, zoudt ge wel een Garibaldist met zijn rood hemd en snorrebaard aandurven?" „Ja wel pater, ik ben niet bang voor één man." „Trek dan dit zouaven-pak eens aan, en zie even in den spiegel, wat zegt gij nu?" „Nu durf ik er wel vier, vijf, aan." De zouaven-tenue alleen was genoeg, om hun moed te verdubbelen. Zij zeiden al wat hun dierbaar was vaarwel, om de reis naar een ver afgelegen land te ondernemen, onzeker of zij wel ooit de vaderlijke haardstede zouden wederzien. Maar zij hadden den noodkreet der Katholieke Kerk gehoord: Vader PIUS verkeert in gevaar! en niets kon hen tegenhouden. Veracht, gehoond, verguisd door eene laaghartige pers, werden zij voor huurlingen, verachtelingen, vaderlandloozen gescholden. Zij *huurlingen?* zij die zich dikwijls groote opofferingen moesten getroosten, eene voordeelige betrekking neerleggen, in het onzekere, wat later hun zou wedervaren! Zij *verachtelingen?* en zij hadden voor den oudsten en heiligsten troon van Europa, voor recht en godsdienst bloed en leven veil! Zij *vaderlandloozen?* Alsof Rome niet het vaderland van alle geloovigen was, de liefdevolle moeder van millioenen kinderen! „Wat zeg je," bromde de held van Lutjebroek, „de Paus een vreemde? De Paus is mijn vader, zeg ik je, en zou jij die een vreemde noemen?" (1) En de vaste houding van den reus gaf te kennen, dat de zaak gemeend was, zoodat men het raadzaam oordeelde maar stil te zwijgen. En het overal herhaalde: Op naar Rome: beheerschte den wanklank

(1) Pius IX en zijn roemrijk leger. 's Hertogenbosch, Henri Bogaerts. 1869. bl. 197.

der razende en machteloze pers. Wel trachtte men hen nog af te schrikken door allerlei sprookjes van harde behandeling, bloedige gevechten tegen wilde horden, zekere nederlagen. „Schande gaat gij inoogsten in plaats van roem, het vaderland met oneer in plaats van met glorie overladen,” schreeuwde men; maar een woord van aanmoediging door pater DE KRUYF gesproken, verijdelde al dat gehuicheld medelijden. Hij was gewoon hun het voorbeeld van Gedeon voor oogen te stellen: hoe die Rechter van Israël zijn handvol volks, slechts 300 man sterk, tegen de scharen van ontelbare Madianieten en hunne bondgenooten aanvoerde, en onder Gods zegen versloeg. „Op! want de Heer heeft de legerplaats van Madian in onze handen geleverd.” (1) En de ootmoedige priester dacht niet eens, dat hij zelf een nieuwe Gedeon was, die de heerscharen Gods tegen de vijanden der Kerk aanvoerde, en ter overwinning leidde. Met zóóveel verachting van onedele aantijgingen snelden de Nederlandsche zouaven te wapen, dat zelfs onze geëerbiedigde koning Willem III zijne verwondering openlijk uitsprak, en trotsch ging op den heldenmoed zijner onderdanen. En terecht. Zij gingen niet alleen met de wapenen in de hand voor godsdienst en Opperpriester strijden, maar ook de ingeslapen gemoederen, de geheele wereld door, wakker schudden, de verdediging van den zwakke tegen den overmoed des sterken op zich nemen, en de „rechtvaardigheid, den hechten steun des troons,” (2) handhaven. Dit begreep onze grootmoedige vorst, hij helaas! hij alleen onder al de gekroonde hoofden van Europa, durfde die waarheid huldigen.

II.

Aangewakkerd door pater DE KRUYF, begaven zich de Hollandsche jongens uit alle steden en dorpen van Nederland op reis. Hier passen de woorden van den Zeeoerw. heer J. W. Brouwers van Amsterdam. „In hun doortocht van Holland naar België,” zegt hij, „maakten zij doorgaans hun eerste halte te Oudenbosch, waar zij door den onvermoeibaren en voor alles zorgenden Welcerw. heer (pastoor) W. Hellemons, gastvrij onthaald, vaderlijk geherbergd en priesterlijk vermaand werden, om te meer Kerk en vaderland waardig te blijven” (3). „Daar was de laatste vaderlandsche disch met gulheid gespreid, daar werd de beker

(1) Boek der Rechters. VII. 15.

(2) Boek der Spreuken, XVI, 12.

(3) Nederland en Pius IX. door J. W. Brouwers, Pr. Amsterdam, C. L. van Langenhuijsen 1867. bl. 79.

op de hoop van een gelukkigen tocht gevuld. Het Instituut St. Louis voelde zich gelukkig in den zegen, die het ten deel viel, dat het naar de mate zijner krachten mocht medewerken in de ijverige bemoeiingen van zijn geliefden stichter; dat het in die tijden van gevaar en strijd, voor Gods Kerk mocht doen, wat in zijn vermogen was. De Nederlandsche jongeling zag hier dat zijne landgenooten zijn offer waardeerden en zijn lot benijdden; want alles scheen hem toe te roepen: „Zie wat wij kunnen, doen wij voor u, en konden wij meer voor u aanwenden, o! het zou ons zoo aangenaam zijn u dat meerdere te gunnen.” Eén hartelijk woord van den Weleerwaarden Herder of van zijne medehulp, den Eerw. broeder Bernardinus, (die meestal de werkzaamheden regelde, bestuurde en den grootsten last daarvan droeg,) strekte den vertrekkende tot richtsnoer en tot wegwijzer; een vaste moed, een onwrikbaar vertrouwen, en vooral eene mannelijke wijsheid werd hem aanbevolen, en hij ging” (1). Door België en Frankrijk heen bereikte de alzoo toegeruste Pauselijke soldaat de zee stad Marseille, waar hij het ruime sop koos. Men veroorloove mij hier eene afwijking.

Het was in het jaar 1859, dat de Accademia Poliglotta der Propaganda te Rome volgens gewoonte het feest van Drie-Koningen vierde. Zacht ruischten de liefelijke accoorden der Italiaansche muziek door de ruime kapel, de verschillende talen der vijf werelddceelen klonken ongedwongen in het oor van de vertegenwoordigers der natiën. Daar rijst, de Weleerw. heer Andreas Waelbers van Weert op, en de Nederlandsche bard zingt in Nederlandsche taal: „Een Hollandsch schip doorklieft langs lachende oevers de trotsche golven, en volgt, als door eene tooverroede gedreven, eene schitterende ster. Het werpt het anker in de haven van Joppe, en dezelfde ster leidt de goudzoekers naar de grot van Bethlehem; daar ontdekt hun de Heiland in doeken gewonden, den waren schat, het geloof, wijst hen door de zee van Cethim op de hoogte van het Vaticaan, en moedigt hen aan dien schat te veroveren, welken noch de roest des tijds verteert, noch vijandelijke hand ontroof” (2). Hoezeer deze woorden uitheensch in het oor der Italianen mochten klinken, wij vonden ze behoorlijk, en ons herhaald handgeklap

(1) Ter herinnering aan den edelen moed der Nederlandsche Pauselijke Zouaven, bij gelegenheid van de Cholera te Albano, in den jare 1867, Amsterdam, C. L. van Langenhuijzen. 1872. bl. 14 en 15.

(2) Accademia Poliglotta, che gli alunni del Pontificio collegio Urbano de propaganda fide offrono a' Santi Re Magi, per la Epifania del Signore nell' anno 1859. Roma coi tipi della S. Congreg. de propaganda fide. 1859. bl. 18.

getuigde genoegzaam, dat de Weleerw. heer Waelbers ook tot anderen dan tot onbekenden gesproken had. Hoeveel donkere wolken hebben sedert dien tijd den schoonen hemel van Italië bedekt! Wat hevige stormen hebben daar gewoed, en ontzaglijke verwoestingen aangericht!

In dien tijd van rust en vrede in het pauselijke Rome, was de naam van Holland (O l a n d a) aldaar veel minder dan thans bekend; nog altijd hoorde men ons rijk bij het volk met den bijnaam van het Protestantsch Holland bestempelen: daarom ook worden de schepelingen in de voordracht van den Weleerw. heer Waelbers aangezocht, den schat van het ware geloof in Bethlehem te gaan zoeken. Sprak men van Hollandsche Katholieken, dan moest men zich gered maken met een antwoord op de vraag: En de Jansenisten? Zijn zij niet talrijker dan de Katholieken? Maar nadat men de Hollandsche zouaven in sterke afdeelingen, met fier opgeheven hoofd, door de straten van Rome had zien trekken, hunne kalme godsvrucht aanschouwd, hun leeuwenmoed bewonderd had, was men eensklaps van gevoelen veranderd; de Romein vroeg niet meer, of zij het geloof kwamen zoeken, neen, hij zag dat zij het kwamen verdedigen. Want zij waren gekomen, om voor de onafhankelijkheid van den H. Stoel, voor de vrije uitoefening der geestelijke macht van den Paus te strijden. En dat verre de meesten met die verhevene bedoeling de wapenen aange gord hadden, zal wel niemand betwijfelen, die meer van nabij met het Zouaven-Regiment bekend is geweest. Moge het gedrag van enkelen te wenschen overgelaten hebben, zulks behoort tot de uitzonderingen, en mag het geheele corps niet aangerekend worden. Opmerkenswaardig vooral is het, dat God de besten heeft uitgelezen, om met de wapenen in de hand voor de rechten van den H. Stoel te sneuvelen, of ten minste in Pauselijken dienst te sterven. De enkelen, wier gedrag vroeger niet zoo gunstig uitstak, hebben zich in diensttijd steeds loffelijk gedragen, en waardig voorbereid, om voor Jesus bruid hun bloed en leven te plengen. Het waren de kinderen van de HH. Willibrordus en Bonifacius, die hunne zending in Rome ontvaangen hadden, en wier geloof zij door den loop der eeuwen, ondanks de felste vervolgingen, standvastig beleden, getrouw bewaard hadden: het waren de landgenooten der doorluchtige martelaren van Gorcum, bij wier heiligverklaring velen hunner den 29. Juni 1867 tegenwoordig waren. Het bloed dier martelaren had zaad geschoten, dat, tot een boom opgegroeid, uitgezet, versterkt, reuzen van dapperheid heeft voortgebracht. Het waren de afstammelingen der Friezen (want

Friesland bevatte destijds bijna al de Vereenigde Nederlanden (1), de naam van Holland was zelfs niet eens bekend (2), der ontombare Friezen, die meer dan 1000 jaar te voren, onder aanvoering van hun koenen Podesta Forteman, voor den H. Leo III en Karel den Groote de Sarracenen in Italië overwonnen, de poorten van Rome tegen de oproerlingen bestormden, en den Paus op zijn troon herstelden.

Wij lezen in de chronique van Vrieslant door Winsemium, Franeker 1622, bij het jaar 799, hoe deze Friezen den inval der Sarracenen afgeslagen, en den opstand der Romeinen beteugeld hebben. „Weshalve Karel met zijn zoon Pepijn, zoo om de inwendige beroerten der Romeinen tegen den Paus, als ook om het uiterlijk geweld der Sarracenen te dempen en te beletten, met een grooten aantal der Friezen derwaarts is gereisd. Dat de Friezen, door Magnus Forteman aangespoord, den koning behulp en vrijwilligen dienst verleenden. Dat zij onder het beleid van Forteman, de Sarracenen, die anders lichtelijk Rome zouden hebben veroverd, uit het veld hebben geslagen, en genoodzaakt naar hunne woonsteden weer te keeren. Dat de Friezen met Forteman te Rome aangekomen, hunne dienst den koning aanboden, en met zijne bewilling de uitgetogen Romeinen met zulk eene furie hebben aangegrepen, dat zij de oproerlingen de stad indreven, zonder hun den tijd te laten, van de poorten achter zich te sluiten. Dat de Friezen de stad nu in hunne macht hebbende, hun vaandel plantten op het kapitol.”

Tot vergelding dezer diensten vergunden hun de H. Leo III en Karel eene kerk de schola Frisonum, waarin de krijgers van het ruwe Noorden hunne godsdienstplechtigheden verrichten en de stoffelijke overblijfsels hunner broeders begraven konden. Ja men was te Rome van gevoelen, zeggen de Chronijcken, dat de gesneuvelde Friezen „voor de Christelijke Religie omgekomen, ende diensvolgens met het martelaarschap geconet te zijn” (3). Al kan men nu niet bepaald voor alle omstandigheden instaan, en dergelijke tochten uitmuntend stof geven aan de inbeelding der heldendichters, zal men daarom de hoofdzakelzelve nog niet verwerpen: zoodat de anders niet lichtgehoovige Bilderdijk van dit wapenfeit der Friezen zegt: „Men heeft

(1) A. J. van der Aa, Aardrijkskundig woordenboek der Nederlanden. IVe Deel. Woord Friesland.

(2) It. Ve Deel. Woord Holland.

(3) Zie Pius IX en zijn roemrijk leger. blz. 168. enz.

onregt een geheel volk tegen te spreken, wanneer er eenige zamenstemming in zijne overlevering is met hetgeen van elders getuigd, of voor waar aangenomen geweest is, in een tijd dat de geheugenis nog versch was" (1).

Nog goed herinner ik mij eens ronduit te hebben hooren verklaren, dat het geheele verhaal van den veldtocht des keizers tegen de Sarracenen een verziensel is, als zijnde niet in de geschiedrollen geboekt. Maar de bronnen der overlevering zijn des te talrijker en welsprekender. Begeef u van Tivoli naar Vicovaro, waar eenmaal de vermaarde villa van Horatius lag; daar is nog het vaandel te zien op de Sarracenen veroverd: ga dan een weinig verder naar de kerk en het klooster van S. Cosimato, waar de H. Benedictus, de groote patriarch der monniken van het Westen, door een kruisteecken den vergiftigden beker verbrak, en men zal u daar in het portaal der kerk de gansche geschiedenis afgebeeld toonen. Na even de schilderij van het hoogaltaar, waaraan ook eene gedachtenis van Karel den Groote verbonden is, gezien te hebben, zal u de Frate in de ingewanden van den berg eene grot aanwijzen, vol beenderen van Sarracenen. Sla dan uwe oogen rond in die bekoorlijke vallei, en de nog oorspronkelijke bergbewoner, de onverbasterde afstamming der Aequi, het horrida gens van Virgilius, zal u zeggen: Hier streed Karel de Groote tegen de Sarracenen, de vijanden van Jesus Christus, (en dezen naam uitsprekende, zal hij den hoed afnemen), die door den aanblik van den man van staal, als door den bliksem getroffen, met hun aanvoerder Almonte de vlucht namen, en ginds op die hooge rots hunne woningen vestigden. Inderdaad, de bewoners van die schilderachtige bergspits, Saracinesco, hebben, behalve den godsdienst, al de zeden der Sarracenen behouden. Nooit zullen zij zich met een ander geslacht vermengen; de naam hunner bijna ontoegankelijke woonplaats, de familienamen Morgutte, Morgante, Almansor, hunne schoone kleur, rijzige gestalte, fonkelende oogen verraden op den eersten blik den Oosterling (2). Zulke overleveringen worden zoo maar niet met een medelijdend schouderophalen omvergestooten.

Eeuwen zijn vervlogen, sedert de bijlen en knotsen der Friezen den Sarraceenschen schedel verpletterden. Hoeveel gewichtige gebeurtenissen liggen er tusschen het jaar 800, en den tijd dat pater DE KRUYF zijne

(1) Geschiedenis des vaderlands. 1e Deel. Amsterdam, 1834 blz. 91.

(2) Zie Viaggio Pittorico-Antiquario da Roma a Tivoli e subiacco... da Fabio Gori. Roma, 1855. Parte seconda.

zouaven afzond! De Friezen waren de voorposten der kruisvaarders van Godfried van Bouillon. Ook in die groote volksverhuizingen van het Westen naar het Oosten, waren de Nederlandsche ridders talrijk vertegenwoordigd: overal, waar voor het Heilig Graf of het geloof te strijden was, stonden de geharnaste ridders van Holland in de gelederen der kruisvaarders. — Thans gaan de rollen zich omkeeren. —

Dáár daagt de afgefallen monnik Luther op, ginds vertoont zich de sombere gestalte van Calvijn; de oorlog wordt niet slechts aan den wettigen vorst, maar ook aan het voorvaderlijk geloof verklaard. Holland verdwijnt uit de rij der Katholieke mogendheden, het neemt zelfs een anderen naam aan, dien der Vereenigde Provinciën. Intusschen ontwikkelt zich zijn handel en zeemacht; geene zee blijft onbeploegd, geen eiland onbezocht, geen volk ongegroet. Doch het is niet meer de beschaving van het Evangelie die het verspreidt, niet de standdaard van het kruis die geplant wordt, maar het winstbejag dat zich lucht geeft en uitbreidt, het kanon der veroveraars, dat op de verre zeeën der Indiën dondert. En ware het daarbij gebleven! Zij die in Holland den kreet: Liever Turksch dan Paapsch! hadden aangeheven, konden ook niet dulden, dat het geloof der Spanjaarden en Portugeezen in hunne overzeesche bezittingen ongedeerd bleef. Ceylon en andere eilanden lijden nog aan de naweeën, en de volgelingen van het zuiver Evangelie..... in Japan..... Voor de eer van Nederland willen wij de woorden niet neerschrijven.

Dierbaar vaderland, hoe heeft men uwe ware grootheid vertrapt! Afdedwaalde broeders! keert terug tot den schaaftal, dien gij verlaten hebt, wendt uwe oogen naar den Stedehouder van Christus op aarde, aller Christenen vader, de onwrikbare Steenrots, waartegen „de poorten der hel niet zullen vermogen” (1). Uit die rots springt ten einde toe de bron der onvervalschte waarheid; want „bij u alleen,” zegt de H. Hieronymus in zijn brief aan Paus Damascus, „wordt het erfdeel der Vaders ongeschonden bewaard,” en wanneer men naar de oorzaak dezer onschendbaarheid des geloofs vraagt, is er slechts eene stem uit de kerkvergaderingen en Heilige Vaders opgaande: dat Petrus in zijn opvolger, den Roomschen Opperpriester blijft leven, zolang Christus' Kerk zal staan. „Deze is Petrus, wien Christus gezegd heeft: Gij zijt Petrus, en op deze steenrots zal ik mijne Kerk bouwen. Waar dus

---

(1) Matth. XVI, 18.

Petrus is, daar is de kerk" (1). De belofte van den Zoon Gods kan door geen geweld verijdeld worden: want „hemel en aarde zullen voorbijgaan, maar mijne woorden zullen niet voorbijgaan" (2). „Ik ben de Heer, zegt zijn eeuwige Vader, en verander niet" (3); hetgeen zijn beminde Zoon voor meer dan 1800 jaren gezegd heeft waar te zijn, is ook heden, zal morgen, zal immer waar blijven: „Jesus Christus gisteren en heden, dezelfde en in eeuwigheid" (4). Terug dan tot de ware bron, waaruit ook uwe Apostelen de HH. Willibrordus en Bonifacius geput hebben: uwe landgenooten, de onverschrokken zouaven, de dapperen van pater DE KRUYF banen u den weg naar het heilige Rome: zij gaan eene eereboete doen tot uitwissching van den smaad, den godsdienst aangedaan: zij zullen niet alleen een voorbijgaanden roem aan hun vaderland verschaffen, zij zullen ook aan Nederland zijne eereplaats hergeven, de plaats der wakkere Friezen. — En zoo zijn de rollen nog eens omgekeerd. — Volgen wij thans onze Machabeën der Nieuwe Wet in hunne schitterende wapenfeiten: want de zegenpralende worsteling der kinderen behoort ook den Vader toe, de roem der Nederlandsche zouaven is ook de roem van pater DE KRUYF.

III.

Met kloppend hart stapten de Hollandsche jongens te Cività-Vecchia aan wal, en begaven zich onverwijld naar Rome, het doel hunner lange reis, wellicht den eindpaal hunner aardse loopbaan. Maar het offer was reeds gebracht. Sommigen van hen moesten zich voor eenigen tijd aan het eentonige kazerneleven gewoon maken, maar velen hadden slechts den tijd, met de wapenen in de hand den vijand te ontmoet te rukken. Die zich in den wapenhandel moesten of konden oefenen, kwamen voor een groot gedeelte onder de leiding van luitenant A. Looymans uit Oudenbosch, een man die door de trouwe vervulling zijner plichten de achting zijner hoofdofficieren, en door zijn minzamen omgang de liefde van alle Nederlandsche zouaven weggedragen heeft.

Daar is bijna geen noemenswaardige plaats in het erfdeel van St. Pieter, die zij niet met den roem hunner heldendaden vervulden. Monte-Libretti, Bagnorea, Valentano, Farnese, Nerola zagen hen komen, en overwinnen of sterven. De heldenmoed van PIETER JANSZON JONG schitterde

(1) H. Ambrosius in Ps. L. No 30.

(3) Mal. 111, 6.

(2) Matth. XXIV. 35. Marc. XIII, 31.

(4) Hebr. XIII, 8.

onder de muren van Monte-Libretti, met even veel glans, als de dapperheid der Grieksche helden onder de muren van Troje. Geboren te Lutjebroek, (Noord-Holland), den 24 Februari 1842, werd PIETER in stille godsvrucht door zijne ouders opgevoed. Hij was vroolijk van aard, sterk gespierd, groot van gestalte, zoodat de Franschen hem den Nederlandschen reus noemden. Zoodra hij de toestemming zijner moeder ontvangen had, om voor de rechten van den H. Stoel te gaan strijden, zeide hij, zich de handen wrijvend, aan zijne makkers; „Jongens, gij zult er van hooren, ik zal er geducht op in slaan.” En hij deed van zich hooren. Na menige proef van onverschrokken moed in de bergen gegeven, brak de heuglijke dag van 13 October 1867 aan. Reeds een kwartier uurs duurde de reuzenstrijd der 80 Zouaven tegen 1200 Garibaldisten, toen het schieten PIETER te langzaam ging, en daar hij met de bajonet er telkens slechts één kon neervellen, de karabijn bij den loop aangreep, en op den vijandelijken drom insloeg. Hij zwaait zijn geweer als eene knots, dringt vooruit, slaat, verbijstelt, verplettert den vijand. Daar ziet hij zijn luitenant Guillemin, welken hij zijn engelbewaarder noemde, in gevaar, snelt naar hem toe, maar struikelt over de lijken, en ontvangt al biddende, door wonden afgemaakt den dood. Veertien lijken door zijn gespierden arm neergeveld, liggen rondom hem uitgestrekt. Griekenland en Rome hebben geen voorbeeld van roemvoller dood.

Gesta Dei per Francos, luidde het in de Middeleeuwen, toen het Christen Europa opstond, om de heilige plaatsen in Palestina op den Islam te veroveren: Gesta Dei per Batavos, mag het in onze eeuw heeten, wanncer wij Neerlands kroost daden zien verrichten, die de schoonste bladzijden van onze geschiedenis uitmaken. Zonder hem te tellen, stormden de zouaven met de leus: Evviva Pio IX, Papa e Re! Leve Pius IX, Paus en koning! op den vijand los. Alles voor het geloof! was nog hun geliefkoosde kreet; want schoon de oogen der geheele wereld op hen gevestigd waren, en zelfs vijanden hun den verdienden lof toezwaajden, streden zij niet voor aardschen roem, maar voor de Roomsche Kerk, hunne moeder, voor Pius, aller vader, voor 200 millioenen Katholieken, hunne broeders. In de holle wegen, tusschen de bergen weérgalmdde de bekende krijgsmarsch van den Zeereerw. P. Koets S. J.:

Op, op, Bataven op!
 Voor God en recht den dood getart!
 Neen, neen, geen eerlijk christen hart
 Vreest ooit den slangenkop.

Vooruit maar!

Onder 't kruis is geen gevaar;
 Christus zelf voert u ten strijd,
 Toont dat gij mannen zijt.

Op, op, Bataven op!
 U staat de fiere borst in gloed;
 O! offert Jesus vrij uw bloed
 En laatsten harteklop.

Vooruit maar!

Sterven kan geen martelaar;
 Wie voor God zijn leven geeft,
 Leeft eindloos, als hij sneeft.

Op, op, Bataven op!
 Voor vader Pius in den dood!
 Al raast de poort der hel — geen nood,
 Gods „sterre” rijst in top ...

Vooruit maar!

Uitgelezen christenschaar,
 Neêrlands liefde en Neêrlands trots,
 Vooruit ter glorie Gods!

Zoo zongen de Nederlandsche Zouaven, de kruisvaarders der XIXe eeuw, en vlogen den dood te gemoet. Maar nergens schitterde meer hun heldenmoed, nergens maakten zij meer aanspraak op verdiensten, dan te Mentana. Daar greep den 3. November 1867 de Nederlandsche leeuw het roofdier aan, dat, reeds op weg naar de Tiberstad, hilde: Rome of den dood! en deerlijk gehavend onder zijne gespierde klauwen, werd het over de grenzen teruggeworpen. Wel is waar

Het edel bloed van Neêrlands krijgers
 Stroomde op de heuvels van Mentaan,
 Daar kampfden leeuwen tegen tijgers
 Voor godsdienst, Kerk, Paus, Vaticaan;

maar de palmtak der overwinning, met dat bloed gepurperd, was de prijs van dien leeuwenmoed. Rome was behouden, hun vader Pius gered!

Verre van ons iemand den verdienden lof te ontzeggen: eere aan al de moedige kampvechters der vijf werelddeelen, die deel genomen hebben aan den reuzenstrijd! maar de verdiensten der Nederlandsche zouaven zijn maar al te dikwijls miskend geweest. Dat hier mannen van gezag voor mij optreden. Den 29. Januari 1868 sprak de edele graaf de Villermont, president van het centraal comité voor Pauselijke vrijwilligers, in zijn verslag over de werkzaamheden van het comité: „Ik mag het penseel niet uêrleggen, vooraleer ik de verdiende hulde gebracht heb aan onze dappere broeders van Holland. Zij hebben ons overwonnen in dien worstelstrijd van opoffering; het aantal ridderlijke soldaten van toewijding, door het Protestantsche Nederland geleverd, overtreft het getal, dat België aanbracht, hetwelk echter zoo roemrijk in het regiment zouaven is vertegenwoordigd. Vermocht dit uitgelezen corps in het uur des gevaars een onverbreekbaren dijk op te werpen tegen den inval der Garibaldisten, en in ruime mate de lauweren te deelen, die de heldhaftige legerschaar des Pausen zoo moedig heeft verzameld, zoo aarzelen wij niet te erkennen, dat wij het verschuldigd zijn aan onze Hollandsche broeders” (1). Vous êtes vaincus! duwde de Zeereerw. heer Brouwers in zijn schitterende rede op het congres van Mechelen, nog vóór den slag van Mentana, Mgr. Dupanloup en de overige Franschen toe: Vous êtes vaincus! en de Franschen, de destijds nog onoverwinlijke natie, de Franschen zwegen. En nog gemakkelijker zouden zij in die uitspraak berust hebben, na den slag van Mentana, waarin de Fransche generaal baron de Polhes, aanschouwer van de dapperheid der zouaven, aan een van hen vroeg: „Van waar zijt gij?” „van Nederland,” aan een tweede: van waar komt gij?” „van Holland,” aan een derde: Welke landsman?” „Hollander, generaal.” En zoo werd dezelfde vraag en hetzelfde antwoord herhaaldelijk gewisseld, totdat de Polhes, verbaasd aan een Rotterdammer vroeg: Maar zijn het dan allen Hollanders die hier zijn? N’y a-t-il que des Hollandais ici?” (2) Doch van nog grooter gewicht, nog dierbaarder aan ons hart is de onwraakbare getuigenis van onzen Heiligen Vader Pius IX, die in eene audiëntie den 17. Februari 1868 aan den Weleerw. heer

(1) Pius IX en zijn roemrijk leger. blz. 177.

(2) Pius IX en zijn roemrijk leger. blz. 164.

B. Franken, deze onvergetelijke woorden sprak: „Dagelijks dank ik den goeden God, dat Hij mij de Hollandsche zouaven gezonden heeft; want aan de Hollandsche zouaven ben ik het behoud van Rome verschuldigd. En zij zijn niet alleen een voorbeeld van dapperheid, maar ook van deugd en godsvrucht voor Rome zelf” (1). En wie waren deze Hollandsche zouaven? Meestal de moedige soldaten door pater DE KRUYF afgezonden. „Eere wien eere toekomt!” (2)

IV.

Ik heb deze korte schets om den aandrang en samenhang der zaak niet durven onderbreken: wij hebben de Nederlandsche zouaven op het veld van eer voor Rome en den H. Vader zien strijden tot op de hoogte van Mentana: thans wordt het tijd hier eene andere gebeurtenis in te lasseten, die reeds een paar maanden vroeger plaats had, en den kinderen van pater DE KRUYF meer aanspraak op bewondering geeft, dan al de lauweren op het oorlogsveld geplukt.

De pauselijke zouaaf is geen krijgsman, die alleen met goud te lokken of door glorieglans te verblinden is, hij is vooral soldaat der Heilige Kerk, christen ridder, die onwankelbaar in zijn geloof, sterk door de hoop, onoverwinlijk in zijne liefde, niet minder groot is door zelfopoffering bij de sponde der stervenden, dan dapper op het slagveld. Ja, roemrijker is de gloriekrans om zijne slapen gevlochten bij de cholera-lijdens te Albano in Augustus 1867, dan twee maanden later op de heuvels van Mentana.

Uit vrije verkiezing, zonder hoop op tijdelijke belooning, boden zich een 40tal, meest Nederlanders, aan, om onder de jammerkreten der stervenden, den verpestenden stank der lijken, hun jeugdige leven op te offeren. Zijne Eminentie kardinaal Altieri, die held en engel van liefde tevens, en de onverschrokken luitenant, later kapitein, Z. de Résimont, een Belg, stonden aan het hoofd. „Jongens,” zoo sprak hen de luitenant aan, „Albano verkeert op het oogenblik in het grootste gevaar. De cholera is hier uitgebroken, er staan wel honderd lijken. Niemand kan de dooden begraven en de zieken verzorgen. Onze liefde

(1) "Chaque jour je remercie le bon Dieu, qu'il m'a envoyé les zouaves hollandais; parce que c'est aux zouaves hollandais que je dois le salut de Rome. Et ils ne sont pas seulement un exemple de bravoure, mais aussi de vertu et de piété pour Rome même." Letterlijk medegeedeeld.

(2) Rom. XIII, 7.

tot den evenmensch wordt ter hulp geroepen; dwingen kan ik u niet, ik vraag mannen van goeden wil. Ik zelf zal u bijstaan, zolang ik kan. Wat wilt gij?" En allen antwoordden kalm en bedaard: „Ja, luitenant, wij zijn bereid." En toen deze hen bezig zag met het goddelijk liefdewerk, alsof zij eene gewone werkzaamheid verrichtten, riep hij hun toe: „Weet gij wel, dat gij u aan het grootste gevaar waagt?" en zij antwoordden nogmaals doodbedaard: „Ja wel, luitenant, maar wij zijn klaar."

Zielverrukkend schouwspel, der engelen bewondering waardig! — In die dagen verschenen drie Nederlanders met den palmtak der liefde voor Gods troon. — Helden van het Christendom, martelaren van liefde, weest ons in uwe glorie bij God gedachtig!

Behalve de ridderorden, aan vier der aanvoeders uitgedeeld, ontvingen de overigen de gouden medaille. De eene zijde prijkt met het borstbeeld van onzen grooten Pius, Paus-koning. Rondom het borstbeeld staat: „PIUS IX, PONTIFEX MAXIMUS"; aan de andere zijde staat: „BENE-MERENTI," omgeven met een dikken lauwerkrans (1).

De namen der drie Nederlanders op het veld van liefde gesneuveld, zijn HENRICUS PETERS, JACOBUS VAN DER MELDEN en GJSBERTUS JOANNES VAN OPHEM.

HENRICUS PETERS is geboren te Beek, bij Nijmegen, den 2 Maart 1835. In het vaderland was zijn gedrag niet altijd loffelijk: dit besefte dan ook HENRICUS, en besloot in den geest van boetvaardigheid zijn bloed en leven voor de Kerk van Christus op te offeren. De Zeer Eerw. Pater Dietvors O.P., die zoo ruimschoots heeft bijgedragen, om verdigters van recht en waarheid aan Petrus stoel te bezorgen, bewerkte, dat hij na lange beproeving als Pauselijk Zouaaf naar Rome kon vertrekken. Daar toonde hij door een voorbeeldig gedrag, dat hem zijne bekeering ernst was, hij werd Lid der Congregatie van O. L. V. Onbevlekt Ontvangen en van den H. Aloysius de Gonzaga, en gedroeg zich steeds onberispelijk. Weldra had hij gelegenheid tot het laatste spoor zijner zwakheid uit te wisschen; God riep hem tot het martelaarschap van liefde. Te Albano richtte de cholera hare vreeselijke verwoestingen aan, en nauwelijks was HENRICUS met zijne Compagnie daar gekomen, of hij bood zich met de anderen meest Nederlanders

(1) Bijzonderheden getrokken uit het werkje „Ter herinnering aan den edelen moed der Nederlandsche Pauselijke Zouaven, bij gelegenheid van de cholera te Albano, in den jare 1867."

aan, om de zieken bij te staan: zijn verlangen om het verleden te herstellen, dreef hem zoo ver, dat hij post vatte op het kerkhof, en als doodgraver de aangevoerde cholera-lijken in den grafkuil nederliet. „Ik ben bereid om te sterven” was zijn bedaard en verheven antwoord op de aanmerking van kapitein de Résimont. Biddende tot God, en werkende voor den naaste, werd ook hij door de cholera aangegrepen, en gaf kalm en gansch overgegeven aan Gods heiligen wil, zijne ziel door de liefde des martelaars gelouterd, den 10 Augustus 1867 in de handen zijns scheppers weder.

JACOBUS VAN DER MEIJDEN, tweede martelaar van liefde, is geboren te Drunen (Noord-Brabant) den 3 Mei 1844. Van zijne jeugd af minzaam tot iedereen, stichtend in de kerk, ijverig Lid der Congregatie van O. L. V. was hij inderdaad waardig, om als verdediger der heiligste rechten op te treden. Den 14 December 1866 naar Rome vertrokken, was hij als Pauselijk zouaaf de lieveling zijner krijgsmakkers, een voorbeeld van godsvrucht, eene heilige jongeling. Dagelijks woonde hij de Heilige Mis bij, al moest hij daarvoor een uur zijner nachtrust opofferen, en naderde tweemaal in de week tot de tafel des Heeren. Geen gelegenheid hebbende, om voor Paus en Kerk zijn leven op het oorlogsveld te wagen, riep God hem langs een verhevener weg tot de kroon der uitverkorenen. Bij het ziekbed en op het kerkhof bood hij vrijwillig den cholera-lijdens zijne diensten aan. Ook hij was bereid om te sterven. Met HENRICUS PETERS, op het kerkhof de begrafenis der overledenen met het gebed in de naast gelegene kapel afwisselende, werd hij zelf door de cholera aangetast, ontving de laatste Heilige Sacramenten uit de handen van kardinaal Altieri, en werd den 9 Augustus 1867 tot een beter leven opgeroepen.

GIJSBERTUS JOANNES VAN OPHEM, derde martelaar van liefde, is geboren te Alkmaar den 4 Augustus 1841. Uit Oudenbosch naar Rome vertrokken den 11 Februari 1867, om als Pauselijk zouaaf de wapenen voor zijne Heiligheid PIUS IX te dragen, werd hij Lid der Congregatie van O. L. V. Onbevlekt Ontvangen en van de H. Aloysius de Gonzaga. Tijdens de cholera te Albano had hij geheele dagen, tot slechts weinige uren vóór zijn dood de zieken in het hospitaal met zoo veel ijver naar ziel en lichaam verzorgd, dat de Zusters van liefde van hem getuigden: „Als wij dien jongeling hezig zien, dan kunnen wij de armen wel over elkander slaan, dan doen wij nog onzen plicht”. Zelf door de verpestende ziekte overvallen, en door den Zeer Eerw. Pater Wilde S. J.

met de Heilige Sacramenten der stervenden gesterkt, ging hij den 15 Augustus 1867 op O. L. V. Hemelvaart de kroon der martelaren in den Hemel ontvangen.

Op last van zijne Heiligheid Pius IX, werden de lijken der drie Nederlandsche helden tusschen de zoo genaamde monumenten der Horatiussen en Curiatiusen plechtig bijgezet.

De gedachtenis dezer zegepraal, door Nederlanders op Italiaanschen bodem ten aanschouwe der geheele wereld op de koude onverschil- ligheid onzer eeuw behaald, mocht ook in Nederland niet aan de ver- getelheid prijs gegeven worden. Vreemdeling, wanneer gij ooit in den zomer de prijsuitdeeling in het Instituut St. Louis te Oudenbosch bijwoont, en de tijd u toelaat na den middag eene wandeling te maken, volg dan de honderden, ouders, broeders en zusters der kweekelingen uit alle oorden van Nederland, en sla links den weg in, die buiten het dorp naar het open veld leidt. Na eene wandeling van ruim een kwartier nurs langs een gemakkelijken en eenzamen weg, bevindt gij u voor eene groote poort, waarop gij aan de linkerhand in vergulde letters kunt lezen: ALBANO. Het is de naam van het buitengoed, eene soort villa der Eerwaarde Broeders van het Instituut. Treed binnen in den grooten tuin, en volg de breede laan, van weerszijden met rozen en leliën beplant, tot het middelpunt, waar het beeld der Moeder Gods „der maagden koninginne” op een verheven voetstuk rust. Dat beeld beheerscht al wat u omringt. AVE MARIA! zult gij daar lezen; en JONGELING BEWAAR U ZUIVER. Ga dan verder, totdat gij voor een eenvoudig, maar net gebouw staat, en lees nog eens: — 1872 CASINO BENEMERENTI.

Dit nog nieuw gebouw is een ruime zaal, (1) waar de 70 broeders van het Instituut, hunne 420 kweekelingen, de hoop van het katholieke Nederland, de verschillende afdeelingen der Congregatiën van jongelingen te Oudenbosch, bijeenkomen, om eene aangename en tevens nuttige uit- spanning te genieten. Zij is gebouwd ter herinnering aan de pauselijke zouaven, die in Augustus 1867 den cholera-lijdens te Albano hunne

---

(1) Ingezegend den 12 Mei 1874 door den Zeer Eerw. Heer Pastoor W. HELLEMONS met zijne kapelaans, in tegenwoordigheid van Kapitein de Résimont, de Luitenants Looymans en Rutten, de Congreganisten en eenige bekenden. Nimmer zullen ons de woorden van den moedigen kapitein uit het geheugen gaan. „De Hollandsche zouaven hebben mij het voorbeeld gegeven, ik zelf heb niets gedaan dan hun voorbeeld gevolgd. Zij hadden geene aanmoediging noodig, aan hen komt alle lof toe.” Deze ootmoedige bekentenis van den christen held neemt evenwel niets weg aan de waarheid van het verhaalde.

diensten bewezen. Daar binnen zult gij bij de beelden der Moeder Gods, van de HH. Michaël, Joseph, Aloysius, naast de buste van onzen H. Vader Pius IX, ook de beelden aanschouwen der drie Nederlandsche zouaven, HENRICUS PETERS, JACOBUS VAN DER MEIJDEN en GIJSBERTUS JOANNES VAN OPHEM, die te Albano als martelaren der liefde gestorven zijn. Een dier beelden is een geschenk van pater DE KRUYF afkomstig. Vervaardigd door een broeder Trappist uit de abdij der Eerwaarde paters te St. Sixte in België, heeft dit beeld, een pauselijk zouaaf voorstellende, jaren lang in zijne studeerkamer gestaan, totdat eene gelukkige ingeving den Zeereerw. pater W. Hoorneman, pastoor te Amsterdam, deed besluiten, het als eene nagedachtenis van den dierbaren overledene aan Oudenbosch ten geschenke te geven. En hier is het op zijne plaats. Waar hij zoo dikwijls voor de zegepraal van den H. Stoel gewerkt, zoo menigmaal raad, troost en rust gezocht en gevonden heeft, daar moet ook zijn naam in dierbaar aandenken blijven, zijne verdienste als loflied aan den Allerhoogste gevierd worden.

Keeren wij thans tot de werkzaamheden van pater DE KRUYF terug.

V.

Het was den vader der pauselijke zouaven van Nederland niet genoeg, zoo veel dapperen naar Rome gezonden te hebben, hij wilde zijne kinderen ook gaan bezoeken en vertroosten, zijne dapperen op de plaats zelve van het worstelperk bewonderen, en prijzen. Hij verzamelde nog een klein corps van 37 zouaven rondom zich, en vertrok den 30. Januari 1868, in gezelschap van den Wel-eerw. heer B. Franken, voor de tweede maal naar de heilige stad. Hoezeer hij op deze reis de belangen zijner zouaven behartigde, toonde hij tot in de kleinste bijzonderheden. Niets bleef voor zijn vaderlijk oog verborgen. Men vergeve het mij, indien ik hier het volgende kluchtig voorval plaatse. Aan het station te Valenciennes in Frankrijk had eene vrouw eenige sigaren en tabak aan zijne zouaven ontfutseld. De goede pater anders zoo zachtmoedig, verloor aanstonds zijne gewone kalmte. Dat was onvergefelijk! Dat mocht niet geduld worden! Men had zijne kinderen, die alles ten offer gingen brengen, bestolen: hij zou eene aanklacht bij den keizer indienen! De stationschef putte zich uit, om toch te weten wat er gaande was; want pater DE KRUYF sprak een onverstaanbaar Fransch: eerst nadat de Eerw. heer Franken de zaak opgehelderd, en hem een pakje sigaren voor zijne zouaven gegeven

had, liet hij zich tot bedaren brengen: en toch was het gelukkig, dat zij te Parijs slechts korten tijd te vertoeven hadden; want hij droomde altijd nog van de audiëntie bij den keizer.

Den 5. Februari kwamen zij te Rome aan, waar zij tot 15 Maart van hetzelfde jaar verbleven. Dat pater DE KRUYF niet voor zijn vermaak de reis naar Rome ondernam, wist men reeds vóór zijn vertrek uit Amsterdam; maar te Rome zag men het met eigen oogen. Eerst had hij zijn intrek genomen in het hôtel la Minerva; maar om niet te ver van zijne zouaven verwijderd te zijn, en hun elk oogenblik gelegenheid te geven, om hem te spreken, verhuisde hij na een paar dagen naar de Hollandsche bibliotheek. Daar liet hij zich eene legerstede opslaan, en moest men hem het noodige bezorgen. Dag noch nacht had de onvermoeide pater rust; ieder moest hem zien en spreken. En niet alleen uit Rome, maar ook uit al de omliggende garnizoensplaatsen stroomden de Nederlandsche zouaven, door hem vroeger naar Rome gezonden, toe, om zich met hun vader te onderhouden. Voor dezen had hij brieven, voor genen geld, voor anderen een gedachtenis uit Holland medegebracht, voor allen had hij woorden van lof en aanmoediging.

Toen vooral maakte hij zich den naam van vader der pauselijke zouaven van Nederland waardig, een naam die hem sedert bijgebleven is. Hoe gaarne zag hij zich omringd van zijne dierbare kinderen! Hoe vurig was zijn ongekunsteld woord, als hij hen soms vijf, zes honderd in getal in het Colosseum, dat strijdperk van Christus martelaren, dien grond, doorweekt van het bloed der geloofshelden, aan zijne lippen geboeid zag: als deze tranen van aandoening stortte, gene zijne handen en oogen ten hemel sloeg, en met den H. Ignatius van Antiochie Gode het offer van zijn bloed en leven deed! Dan wendden zij hunne blikken niet naar den bloed-dorstigen Cesar, den getuige van de laatste stuiptrekkingen der zwaardvechters, maar tot den vrededorst, zegenend gezeten op het vaticaan, en uit aller borst ontsnapte de kreet: Leve PIUS IX, de Paus-Koning! Leve Pater DE KRUYF, onze Vader! Het kon dan ook niet uitblijven, of zijne verdiensten moesten daar buiten vermeld worden. De ridderlijke en in de school des tegenspoeds geoefende koning van Napels, Frans II, bood hem het ridderkruis aan, dat zeker op geene borst beter zou gepast hebben, dan op die van den kruisprediker der XIXe eeuw; maar het streven van pater DE KRUYF was naar een edeler en

hooger doel, en de ootmoedige priester bedankte voor de hem aangeboden eer. Aangenamer was het hem, uit den mond van den algemeenen vader der Christenen, den minzamen Pius, woorden van troost en aanmoediging te mogen hooren, en hem de hand te zien opheffen, om zijne werkzaamheden te zegenen.

Gedurende dit verblijf van pater DE KRUYF te Rome, vierden de Nederlandsche krijgers in de hoofdstad der Chistenwereld een feest, dat aldaar nooit, zeker niet zoo luisterrijk, en met zooveel vaderlandsliefde gevierd is geweest. Den 19. Februari waren zij met honderden opzettelijk van alle kanten in hun eigen feestlokaal bijeengekomen, om in tegenwoordigheid van hun kolonel Allet, den aalmoezenier baron de Woelmont, en veel andere hoofdofficieren, den verjaardag van hun beminden en geëerbiedigden koning Willem III te herdenken. Uit volle borst rolden de mannelijke tonen van het Wien Neêrlands bloed, en Wilhelmus van Nassouwe, bij de tussehenpoozen van een kernachtig stuk, Thomas Morus, door het lokaal, en aller goedkeuring droeg het voorstel weg, om uit Rome Zijne Majesteit per telegram den volgenden zegenwensch aan te bieden:

Sire,

Neerlandsch jongelingschap in pauselijken dienst, wenscht Uwe Majesteit hun beminden en geëerbiedigden koning, op uwen geboortedag, 's Hemels mildste heil en zegen.

C. DE KRUYF.

In naam van al de Nederlandsche zouaven, de overwinnaars van Mentana.

Zijne Majesteit antwoordde onmiddelijk aan de Nederlandsche zouaven in pauselijken dienst.

Ontvangt 's konings hartelijken dank voor de goede wenschen.

Adjutant van dienst,

Cappellen.

Den 15. Maart namen de beide reisgezellen afscheid van hunne vrienden te Rome, en sloegen in gezelschap van elf Nederlandsche zovaven den weg in naar het vaderland. Onder die zouaven waren een zevental gekwetsten, en het is ongeloofelijk, hoeveel moeite en zorg die dierbare gekwetsten bij het vervoeren vereischten; maar pater DE KRUYF was fier op zijne dapperen, die roemrijke wonden droegen, voor Christus' bruid bekomen. Den 21. Maart groeten zij weêr hunne oude vrienden te Oudenbosch, waar hen de gewone hartelijke ontvangst en het liefde-

maal wachtten. „Hoe gedenkwaardig zal de dag blijven, toen de krijgers onder geleide van den alom bekenden, verdienstvollen pater DE KRUYF, terecht den vader der Hollandsche zouaven genoemd, en van den Wel-erw. heer Franken, van Rome wederkeerden; toen zij onder plechtig psalmgezang, door honderden vriendelijke belangstellenden vergezeld, in de parochiekerk werden binnengehaald; toen zij als in triomftocht in het priesterkoor geplaatst werden, en de statige lofzangen door de kerk-gewelven weêrgalmden, om den driemaal heiligen God der heerscharen te loven, die eenmaal voor Israël streed, en nu zijn Rome had beschermd (1). In Amsterdam teruggekeerd, ging pater DE KRUYF weêr onvermoeid als vroeger voort, met het behartigen der belangen van den H. Stoel.

VI.

Intusschen behaagde het den Alwijze zijne Kerk op nieuwe beproeving te stellen. Immers de goddelijke Stichter van het Christendom heeft gezegd: „Indien zij mij vervolgd hebben, zullen zij u ook vervolgen” (2). De aanleiding tot die beproeving vindt men in de verwickelingen tijdens den Fransch-Duitschen oorlog.

Den 4. Augustus 1870 riep Napoleon III zijne troepen uit Rome terug, en op denzelfden dag werd hij te Weissenburg geslagen. Hij verzaakte de zending van Karel den Groote, en God verzaakte hem. Wörth zag den dapperen Mac-Mahon, door de overmacht verslagen, terugdeinzen; Sedan den keizer krijgsgevangen nemen; Metz moest zich met 150,000 man overgeven; Parijs, de stad der beschaving, het éénige Parijs aanschouwde de gehate punthelmen binnen zijne muren. Geheel het Fransche leger met zijne generaals, maarschalken en den keizer was in de macht der overwinnaars, de hoofdstad ingenomen, Frankrijk lag gekromd aan de voeten van den geweldigen man. Sedert Clovis, den stichter des rijks, had Frankrijk zulke nederlagen niet beleefd.

Deze nederlagen werkten noodlottig op de belangen van Rome terug. De hyena lag op de loer; niet zoodra was de Fransche adelaar machteloos neergeslagen, of het roofdier sprong op zijne prooi toe. Den

---

(1) „Ter herinnering aan den edelen moed der Nederlandsche Pauselijke Zouaven, enz.” bl. 15.

(2) Joan. XXV, 20.

20. September 1870 rukten de Italiaansche troepen met zulke overmacht voor de poorten van Rome, dat aan geen weerstand te denken was. Wel deden de Pauselijke troepen wonderen van dapperheid, maar Pius IX zag met zijne legerhoofden het nuttelooze dier pogingen maar al te duidelijk in, hij duldde niet, dat zooveel edel bloed vruchteloos vergoten werd. De onverschrokken zouaven hadden besloten, tot den laatsten man met hunne borsten den Heiligen Vader te beschermen, — zij waren immers gekomen, om voor hem te sterven? — doch het onverbiddelijke bevel: Pius wil het? deed hen terugtrekken.

Met tranen in de oogen legden zij de wapenen neder, en keerden naar hun vaderland terug. Voor pater DE KRUYF was die treurige mare een donderslag in het oor; evenwel herstelde hij zich spoedig, en snelde zijne zouaven tot bij Aken te gemoet, om hen vandaar aan de vaderlijke haardsteden terug te geven. Diep bewogen met de rampen, die Rome, den Heiligen Vader en de geheele Christenheid getroffen hadden, zelf opbeuring behoevende, had hij nog woorden van vertroosting en aanmoediging voor zijne kinderen over. Menige zaak, de Nederlandsche zouaven betreffende, was nog onafgedaan, moest nog vereffend worden; hij ging immer voort, zich hun lot aan te trekken. Die hem daar te Amsterdam in een eenvoudig vertrek aan de schrijftafel, tusschen hoopen pakken en brieven heeft zien zitten, zoodat hij nauwelijks zichtbaar was, omringd van gewezene zouaven of hunne belanghebbenden, kan alleen oordeelen, hoezeer hij door werkzaamheden overstelpt was.

Het kon dan ook niet uitblijven, of dit alles moest nadeelig op zijne zwakke gezondheid werken. Pater DE KRUYF werd ziek, ernstig ziek: de verschrikkelijke waterzucht met al hare ongemakken openbaarde zich al meer en meer. Hevig had hij te lijden: maar gesterkt door een levendig geloof, onderstond hij moedig ook deze beproeving. Gelukkig vond hij twee bekwame mannen, twee oprechte vrienden, die voor hem in de bres sprongen, den Eerw. pater J. H. A. de Veer, pastoor te Amsterdam (de Boom), en den Eerw. broeder Bernardinus van het Instituut St. Louis te Oudenbosch. Dat die waardige mannen daarvoor hier onze warme dankbetuiging ontvangen. Geene aardsche belooning kan hunne opoffering vergelden; God die hunnen arbeid reeds zoo zichtbaar gezegend heeft, moge eenmaal hun ook de eeuwige belooning schenken.

Deze onbaatzuchtige belangstelling deed den goeden pater wèl aan

het hart; nu hij het genoeg had te zien, dat de zaak zijner kinderen in goede handen was, gevoelde hij zich verlicht en getroost. Nochtans zijne ziekte maakte snellen voortgang. Naarmate zijn einde naderde, nam ook zijn lijden toe: maar hoe meer het Gode behaagde, hem te beproeven, des te duidelijker straalde ook de voorbeeldige gelatenheid van den nederigen dienaar Gods op het kalm gelaat. Hij moet rein en schoon zijn, die de eeuwige woning van het vlekkelooze Lam binnentreedt, geen stofje hoe klein ook wordt in de schitterende paleizen van het hemelsch Jerusalem geduld: wel hem, die gelijk pater DE KRUYF door beproeving gelouterd, het stof der menschelijke zwakheid van zich kan afschudden, in het blijde verschiet, zonder verwijl tot het aanschijn van het Hoogste Goed toegelaten te worden! „Zalig is de man, die de verzoeking verdraagt! want nadat hij beproefd zal geweest zijn, zal hij de kroon des levens ontvangen, die God beloofd heeft aan die Hem liefhebben” (1).

Die hem liefhebben. Deze liefde toonde de zieke pater, tot stichting zijner Eerw. medebroeders en vrienden, door eene heldhaftige opoffering, vooral toen hij het geluk genoot, de laatste genademiddelen van onze moeder de H. Kerk te ontvangen. Want Moeder is zij, die beminde bruid van den Gezalfde des Heeren. Bij hunne geboorte neemt zij hare kinderen in den schoot op, gedurende het leven leidt zij hen als met de hand hemelwaarts, bij het afscheid dezes levens geeft zij haar dierbaar kroost niet aan de verlatenheid prijs; maar zalft en geneest, voedt en versterkt, vertroost en verlicht het op alle mogelijke wijze.

Met dankbaarheid nam de Eerwaarde pater die troostmiddelen uit de hand zijner Moeder aan: rouwmoedig deed hij de belijdenis zijner zonden, en de goddelijke Verlosser daalde neder in zijns dienaars hart, zoo beminnelijk door kinderlijken eenvoud, zoo blakende van liefde, om tot geestelijke spijs en drank zijner ziel te verstrekken.

Dan, wie kent de goddelijke raadsbesluiten? Slechts éénmaal wordt de gewichtige reis naar de eeuwigheid ondernomen, en de priester, gedachtig aan de woorden van den H. Jacobus: „Het gebed des geloofs zal den zieke behouden, en de Heer zal hem opbeuren; en indien hij in zonden is, zij zullen hem vergeven worden” (2), bad over den

---

(1) Jac. I. 12.

(2) Jac. V. 15.

kranke, hem met olie zalvende in den naam des Heeren, om het leven van den dierbaren priester te redden, indien zulks tot heil zijner ziel mocht verstrekken, althans zeker, om hem des te beter toegerust, de woning der eeuwigheid te doen binnentreden.

Daarenboven had de Algoede eene bijzondere gunst voor pater DE KRUIJF bewaard. Toen men inzag, dat hij noch slechts korten tijd zou te leven hebben, werd er een telegram aan Zijne Heiligheid Pius IX gezonden, om den Pauselijken zegen voor den stervende te verzoeken. In den avond van den 24. December kwam het antwoord uit Rome te Amsterdam aan: „De Heilige Vader bidt voor den zieken pater (DE) KRUIJF, en zendt hem den gevraagden zegen toe” (1).

Vader Pius bidt voor vader DE KRUIJF! — Hij, de onwrikbare steenrots, waarop Christus zijne ééne, heilige, Katholieke en apostolieke Kerk gebouwd heeft, hij op wiens woord de deur des hemels geopend, de poorten der hel gesloten worden, gelijk in macht aan Petrus, in moed aan Paulus, de lieveling van Maria, de onsterfelijke Paus-koning, de zachtmoedige Pius bidt voor den vader zijner Machabeeën. — Petrus zegent zijn zoon Cornelius! — Nog eenige dagen rekte pater DE KRUIJF den levensdraad; met Paulus kon hij uitroepen: „Ik toch, ik word alreeds geplengd, en de tijd mijner ontbinding is aanstaande. Ik heb den goeden strijd gestreden, den loop voleind, het geloof bewaard” (2). Eindelijk had hij genoeg geleefd, en den 14. Januari 1874 's morgens te 10 ure gaf hij in den ouderdom van 60 jaren en 17 dagen, zijne in het vuur des lijdens beproefde en gelouterde ziel, rijk aan verdiensten, over in de handen des Hemelschen Vaders.

VII.

Daar klinkt de droevige mare door Neêrlands hoofdstad. Pater DE KRUIJF is dood! luidt het van mond tot mond: de vriend der armen is overleden! zuchten de noodlijdenden: onze vader is niet meer! herhalen treurig de zouaven, zijne kinderen. Nooit in zijn leven had de ontslapene zooveel deelneming ondervonden, thans zag men beter dan vroeger in, hoeveel goeds hij gesticht, hoeveel ieder aan hem verloren had. Deze algemeene belangstelling gaf zich bijzonder lucht bij de plechtige uitvaart van den overledene, op Zaterdag

(1) „Le St. Père priant pour le malade Père (DE) KRUIJF, lui envoie la bénédiction demandée.
Card. Antonelli.”

(2) 2 Tim. IV. 6, 7.

den 17. Januari gehouden. Ik waag het niet een volledig verhaal der treurige plechtigheid te leveren: schrijf zooveel gij wilt, zeide mij dezer dagen nog een ooggetuige, gij zult altijd beneden de waarheid blijven — eene korte schets, beter gezegd, een overzicht dan zal ik slechts geven.

De anders zoo ruime kerk der Eerw. paters Augustijnen, waarin het heilig Misoffer door den Zeereerw. pater W. Hoorneman, pastoor der Parochiekerk, met assistentie der Eerw. heeren kapelaans, onder begeleiding eener keurige muziek, voor den overledene aan God opgedragen werd, was te klein om de toegestroomde menigte te bevatten, Na de Mis beklom de Zeereerw. pater J. H. A. de Veer den kansel, en maalde in breede trekken, en met treffende welsprekendheid de verdiensten van zijn afgestorven vriend. Een geheel uur hield hij de opeengepakte toehoorders aan zijne lippen geboeid, en deed menigen traan rollen. „Wat staat daar in ons midden?” vroeg de redenaar, op de lijkbaar wijzende. „De lijkst van een priester, die meer dan twintig jaar in uw midden was, om uw herder en uwe zielzorgers bij te staan in hunne bediening, een priester onzer stad, een vriend en vader van velen. Wat staat daar in ons midden?” vroeg hij nogmaals. „De doodkist en het lijk van den vader der armen,” die niemand ongetroost van zich wegzond. Antwoordt, armen,” riep hij hen toe, „of ik de waarheid spreek;” en een luid snikken en een vloed van tranen waren het antwoord op die vraag. „Maar ik moet nog verder gaan,” vervolgde de redenaar, „en ik moet zeggen: deze doodkist bevat het stoffelijk overschot van pater DE KRUYF. Ja, den naam van den overledene moet ik noemen; want die naam drukt meer uit, dan ik met vele woorden zou kunnen zeggen. Want, noem ik den naam van pater DE KRUYF, dan verstaan Italië, Frankrijk, België en vele landen van Europa wat ik zeggen wil; dan verstaan mij de H. Vader Pius IX, kardinaal Antonelli, een groot getal bisschoppen, priesters en eene ontelbare menigte geloovigen, dan verstaat mij Frans II van Napels, dan verstaat mij de groote Kanzler, de Pauselijke generaal, dan verstaan Mij de Charette en alle oversten van het Pauselijk leger, dan verstaan mij de oud-zouaven, ja, alle ware geloovigen, die zich de zaak van Kerk en Paus hebben aangetrokken.”

„En deze eenvoudige man werd onder duizenden door God uitgelezen, om de verdedigers van den H. Stoel aan te vuren en te bezielen.”

„Heeft pater DE KRUYF in allen gestreden, zoo gaat de redenaar voort, dan heeft hij ook door allen overwonnen, dan heeft hij door allen

de lauweren der overwinning behaald, dan is hij overwinnaar te Mentana, te Monte-Libretti en andere plaatsen, ja, dan heeft hij in zijne zouaven de sterken beschaamd. Welnu, dan is hij overwinnaar. Welaan dan, oud-strijders, Pauselijke zouaven, neemt uwe eereteekens en strooit ze op deze lijkbaar; neemt uwe lauweren, en plant ze op zijne rustplaats; want hij was in u en gij waart in hem door den geest Gods, die het zwakke koos om het sterke te beschamen."

Groot was de indruk dezer woorden; de zouaven weenden als kinderen.

Na de H. Mis stelde zich de stoet in beweging, om de laatste eer aan den overledene te bewijzen. Behalve de familie van den Eerw. pater, zijne medebroeders de Eerwaarde heeren pastoors en kapelaans van Amsterdam, Utrecht en Nieuwendam, de heeren kerkmeesters, de vereeniging van den H. Vincentius en andere uitgenoodigden, vergezelden dertig oud-zouaven van weerszijde de lijkkoets, trokken de parochie rond, en begaven zich naar het R. K. kerkhof de Liefde. Langzaam en statig bewoog zich de stoet tusschen duizenden toeschouwers, die aan beide zijden als een muur aaneengesloten stonden: en toch heerschte overal eene doodsche stilte, eene ontzag- en eerbiedwekkende treurigheid. De begrafenis-plechtigheid werd verricht door den Z. E. Pater de Veer. Deze laatste eer, dit liefdebetoon wilde hij niet aan anderen afstaan; hij zelf wilde den laatsten dienst, die aan het stoffelijk overblijfsel zijns vriends moest bewezen worden, in persoon verrichten.

Dáár in het kille graf rust het lijk van den Eerw. pater DE KRUYF, den vader der Pauselijke zouaven van Nederland, dáár wacht het de algemeene opstanding ten jongsten dage af, om — wie zal het betwijfelen? — zegenpralende over den dood, en stralende van hemelglans, met de onsterfelijke ziel vereenigd, heen te snellen naar den rechterstoel van Christus, en uit diens mond te hooren: „Welaan, goede en getrouwe dienstknecht! omdat gij over weinig zijt getrouw geweest, zal ik u over veel stellen; treed binnen in de vreugde uws Heeren" (1).

Ik heb mijne taak voleind. Ik schreef in het begin dezer bladzijden, dat pater DE KRUYF is „de roem van Nederland, — het sieraad zijner

---

(1) Matth. XXV, 21.

Orde, — de eer der Christenheid, — de redder van Rome en van onzen Heiligen Vader Pius IX;” — of dit bewezen is?

Hij is de roem van Nederland. Met onvermoeiden ijver verzamelde hij een klein maar dapper legercorps, dat den naam onzer landgenooten meer bekend, door de goeden geacht, door de boozen gevloekt, bij hunne vijanden gevreesd, bij alle vrienden van godsdienst en eer bemind maakte; dat aan het katholieke Nederland zijne eereplaats bij den H. Stoel teruggaf. Met trots mag het vaderland op zulke zonen nederzien, nimmer zal het zich over hen behoeven te schamen.

Het sieraad zijner Orde. Aan de gebeden van den H. Augustinus wordt toegeschreven, dat de inwoners van Hippo veertien maanden lang den aanval der Wandalen afveerden; aan pater DE KRUYF, den zoon van den H. Augustinus, moet men toeschrijven, dat zijne wakkere zouaven den zegevierenden vijand van Christus' Kerk in zijne vaart stuitten. Met lof kunnen de kinderen van denzelfden Vader den naam en de daden van hun broeder vermelden.

De eer der Christenheid. Hij immers was door de zouaven, zijne kinderen, de verdediger van aller Christenen Vader.

De redder van Rome en van den Heiligen Vader Pius IX. „Aan de Hollandsche zouaven (en de meesten zijn door pater DE KRUYF afgezonden),” zegt Pius IX, „ben ik het behoud van Rome verschuldigd” (1).

Nog één woord; het is een wensch aan de nagedachtenis van pater DE KRUYF gericht, en ik eindig. „Moge de ziel van den moedigen kruisprediker, indien nog eenig stof van menschelijke zwakheid aan haar kleve, door onze gebeden en goede werken geholpen, spoedig gezuiverd, en in de zegepralende Kerk opgenomen worden, na zooveel voor de strijdende Kerk van Christus gedaan en geleden te hebben! Dan kunnen wij ook met recht op hem toepassen, hetgeen de Hoogepriester Onias van den profect Jeremias aan Judas den Machabeeër zeide: „Deze is het, die veel bidt voor het volk en de geheele heilige Stad” (2).

R. I. P.

(1) Zie boven no. III.

(2) 2 Mach. XV, 14. — De Grondwet, Zondag, 25 Jan. 1874.